

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2023.4.38>

WIELOWARIATYWNOŚĆ PODEJŚĆ DO POJĘCIA PRZESTĘPCZOŚCI ZORGANIZOWANEJ

Evgeniy Litvinov

student

Naukowo-Badawczego Instytutu Prawa Publicznego (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0009-0009-0883-4906

litvinovevgeniy@ukr.net

Adnotacja. W artykule zbadano wielowariatywność podejść do pojęcia przestępczości zorganizowanej. Nakreślono główne elementy teoretyczno-prawne i społeczno-polityczne, które wpływają na treść odpowiedniego zjawiska i nadają mu określone cechy. Autor udowadnia stanowisko, że przestępczość zorganizowana jako zjawisko społeczno-prawne odzwierciedla treść każdego zorganizowanego destrukcyjnego wpływu poszczególnych grup społecznych na stosunki prawne. Sama istota przestępczości zorganizowanej wywodzi się z okoliczności, które zwiększyły niemożność popełnienia wykroczeń karnych lub każdego innych samodzielnie, a zatem wymagały uproszczenia poprzez przyciągnięcie dodatkowego zasobu ludzkiego. Udowodniono, że treść i istota przestępczości zorganizowanej polega na rzeczywistej próbie grupy osób lub jakiegokolwiek innej formy organizacji więcej niż jednej osoby, aby zaszkodzić chronionym prawem Ukrainy interesom w dowolnej dziedzinie lub branży, która stanowi segment w systemie stosunków prawnych.

Słowa kluczowe: przestępczość, przestępczość zorganizowana, pojęcie, przeciwdziałanie, zapobieganie, ochrona prawna.

MULTIVARIANCE OF APPROACHES TO THE CONCEPT OF ORGANIZED CRIME

Evgeniy Litvinov

Applicant for Research Institute of Public Law (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0009-0009-0883-4906

litvinovevgeniy@ukr.net

Abstract. The article examines the multivariance of approaches to the concept of organized crime. The main theoretical-legal and socio-political elements that influence the content of the relevant phenomenon and give it specific characteristics are outlined. The author proves the position that organized crime as a socio-legal phenomenon reflects the content of any organized destructive influence of individual social groups on legal relations. The very essence of organized crime originates from those circumstances that increased the impossibility of committing criminal or any other offenses alone, and therefore needed to be simplified by attracting additional human resources. It is proved that the content and essence of organized crime lies in the real attempt of a group of persons, or any other form of organization of more than one person, to harm the interests protected by the legislation of Ukraine in any sphere or industry that constitutes a segment in the system of legal relations.

Key words: crime, organized crime, concept, counteraction, prevention, law enforcement.

ПОЛІВАРІАТИВНІСТЬ ПІДХОДІВ ДО ПОНЯТТЯ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Євгеній Литвинов

здобувач

Науково-дослідного інституту публічного права (Київ, Україна)

ORCID ID: 0009-0009-0883-4906

litvinovevgeniy@ukr.net

Анотація. У статті досліджено поліваріативність підходів до поняття організованої злочинності. Окреслено основні теоретико-правові та соціально-політичні елементи, що впливають на змістовне наповнення відповідного явища та надають йому конкретних характеристик. Автором доводиться позиція про те, що організована злочинність як соціально-правове явище відображає змістовне наповнення будь-якого організованого деструктивного впливу окремих соціальних груп на правовідносини. Сама сутність організованої злочинності бере свій початок із тих обставин, що посирили неможливість вчинення кримінальних чи будь-яких інших правопорушень одноособово, а тому, потребували спрощення шляхом залучення додаткового людського ресурсу. Доведено, що зміст і сутність організованої злочинності полягає в реальному намаганні групи осіб, чи будь-якої іншої форми організації більш як однієї особи заподіяти шкоду охоронюваним законодавством України інтересам у будь-якій сфері чи галузі, що складає сегмент у системі правовідносин.

Ключові слова: злочинність, організована злочинність, поняття, протидія, запобігання, правоохорона.

Актуальність тематики. Організована злочинність є найнебезпечнішою формою протиправної діяльності для суспільства. Наявність організованої злочинності в суспільстві вкрай негативно впливає на його розвиток, деформуючи суспільні відносини. Сьогодні вже ніхто не сумнівається в наявності організованої злочинності в нашому суспільстві (Семикопний, 2009).

Загалом організовану злочинність зумовлена як багатоаспектністю досліджуваного предмета, так і необхідністю визначення шляхів впливу на це явище та заходів захисту суспільства від нього. Кожна наукова дисципліна має певну галузь дослідження, оскільки для кожної дисципліни при єдності об'єкта дослідження існують інтелектуальні цілі та завдання (Карпов, Євдокіменко, 2001).

Суттєві соціально-політичні та економічні зміни, технологічний розвиток, криміналізація суспільства вимагали наукового осмислення такого негативного суспільного явища, як організована злочинність. Основною основою успішної боротьби суспільства з організованою злочинністю, безумовно, є належний рівень правового забезпечення цього процесу. Тому з появою явища організованої злочинності у науковців і практиків одразу виникають питання щодо застосування додаткових нормативно-правових актів, оскільки чинне законодавство України виявляється невідповідним масштабам і темпам зростання організованої злочинності.

Метою статті є теоретико-правова характеристика поняття організованої злочинності крізь призму напрацювань учених. Це в свою чергу зумовлює необхідність розв'язання таких дослідницьких завдань, як: 1. Надання характеристики науковим підходам до визначення основних понятійних елементів предмета дослідження; 2. Визначення сутнісних характеристик поняття організованої злочинності як політико-правового та соціального явища; 3. Окреслення основних пропозицій і рекомендацій щодо окреслених об'єкта та предмета статті.

Об'єктом статті виступають суспільні відносини, в сфері протидії організованій злочинності в Україні.

Предметом дослідження є підходи до визначення поняття організованої злочинності.

Виклад основного матеріалу статті. Боротьба з організованою злочинністю в умовах воєнного стану є важливим завданням забезпечення безпеки та захисту прав і свобод громадян. За таких умов кримінальні елементи можуть використовувати складні ситуації для збагачення, здійснення протиправної діяльності та терористичних актів.

Одним із ключових факторів успішної боротьби з організованою злочинністю в умовах воєнного стану є підвищення рівня безпеки та захист прав громадян. Це означає, що державні структури мають забезпечити безпеку людей, встановити контроль за пересуванням людей, забезпечити дотримання порядку та законності.

Другим важливим фактором є підвищення ефективності правоохоронних органів та забезпечення їх максимальної мобілізації. Потрібне підвищення кваліфікації, забезпечення відповідним обладнанням, забезпечення зв'язку та координації між підрозділами.

Третій елемент – запобігання та припинення корупційних і злочинних схем в умовах воєнного стану. Серед них – встановлення контролю над фінансовими потоками та забезпечення прозорості використання державних коштів. Крім того, важливо інформувати населення про те, як уникнути взаємодії з кримінальними структурами.

Четвертий елемент – це забезпечення міжнародної співпраці та координації дій між різними країнами, оскільки організована злочинність може бути транснаціональним явищем.

Сучасна криміногенна ситуація у сфері організованої злочинності є закономірним результатом комплексної дії факторів переходів, помилок і прорахунків у вирішенні бойових завдань стратегії і тактики реформування соціальних, політичних і економічних систем. Непродумані економічні реформи, швидка приватизація та передача величезних державних коштів і активів у приватний сектор відіграли вирішальну роль у зростанні організованої злочинності в країні Україна.

Як слушно зазначають науковці, складність боротьби з організованою злочинністю пов'язана з новими та все більшими можливостями для злочинців. Такій ситуації сприяють процеси глобалізації, розвиток інформаційно-технологічного суспільства. З'являються нові шляхи, регулярно виявляються та впроваджуються нові форми та методи злочинної діяльності. Транснаціональні злочини стають все більш гнучкими, тому що хитрощі злочинців постійно змінюються. Крім того, складність боротьби з транснаціональною злочинністю полягає в її латентному характері, адже шляхи і методи уникнення відповідальності теж розвиваються (Санакоєв, Вашко, Єфімов, 2022).

Ефективна боротьба з організованою злочинністю, а тим більше в умовах воєнного стану, можлива лише на міцній науково-організаційній основі. Тому боротьба з професійними формами організованої злочинності в сучасних умовах воєнного стану потребує відповідного організаційно-управлінського забезпечення.

Не менш актуальною справою організаційно-адміністративного забезпечення боротьби з організованою злочинністю в умовах воєнного стану є методичне забезпечення. Бо для нормального функціонування репресивної системи необхідна наявність відповідних критеріїв регулювання цієї діяльності для ефективного контролю. Можна стверджувати, що вплив контролюючих органів об'єднує сукупність способів та методів організації контрольних дій (Костенко, Ярошенко, 2020).

Сьогодні вкрай необхідна розробка спеціалізованих методик виявлення, розкриття та розслідування організованих форм професійної злочинної діяльності, конкретизованих відповідно до конкретних видів та особливостей професійної злочинної діяльності.

На сьогоднішній день у законодавстві та практиці нашої держави не існує універсального та вичерпного визначення поняття «організованої злочинності». Це пояснюється головним чином тим, що ми зараз живемо в час досить серйозних соціально-економічних змін. Це насамперед наслідок процесу технічної революції та глобалізації. У результаті злочинні організації постійно модернізують і гнучко пристосовують свою структуру до мінливого середовища, в якому вони діють. Це призводить до різноманітності та мінливості форм організованої злочинності в усьому світі. Як наслідок, існує багато різних визначень організованої злочинності, але жодне з них не є широко прийнятим науковою спільнотою та практиками. Якщо говорити про міжнародний досвід, то кількість і зміст відображають відмінності в умовах кожної країни – різні соціальні структури, правові умови, економічні, культурні, розвиток організованої злочинності, якісні відмінності в управлінні організованою злочинністю, способи боротися з ними.

Вітчизняні вчені справедливо звернули увагу на те, що для розуміння досліджуваного явища необхідно визначитися з термінологією. З розгляду національного законодавства та міжнародно-правових актів зрозуміло, що єдиного визначення поняття «організована злочинність» не існує. Іноді це тлумачиться як «давнє злочинне підприємство, спрямоване на отримання прибутку від незаконної діяльності, яка часто користується великим попитом у громадськості. Його існування підтримується корумпованістю державних службовців та використанням залякування, залякування або сили для захисту своїх операцій» (Крамаренко, Скок, Шевченко, Хашев, 2022).

Проблема полягає також у змісті поняття організована злочинність. На практиці важко встановити ступінь протиправності чи законності, оскільки часто злочинні організації діють і в легальній сфері. Ступінь і ступінь організованості, а також розмежування правопорушень, вчинених у рамках злочинної організації, від інших злочинів також є питанням складності – визначення залежності взаємозалежності окремого злочину зі сферою організованої злочинності.

Наприклад, досліджуючи конкретні питання вдосконалення законодавства у сфері протидії організованим злочинності, О. Бахурінська слушно зауважила, що складність розробки та формування загального поняття злочину можна впорядкувати на рівні окремого закону, власне, таке визначення має представляти загальну кримінологічну концепцію розуміння зазначеного явища, яка б визначала сферу дії такого законодавчого акта та могла бути включена до окремого кримінального законодавства. Водночас, таке визначення однозначно необхідне для охоплення всіх проявів організованої злочинності: економічні, політичні, кримінальні взагалі, регіональні, транснаціональні тощо (Бахурінська, 2020).

Організована злочинність по-різному впливає на бізнес:

нелегальний, напівлегальний (сірий), легальний. Це пов'язано з фінансовими міркуваннями (рентабельність легального бізнесу), «відмивання грошей», приховуванням незаконної діяльності (так зване «хеджування»), налагодженням відносин з іншими країнами, з правлячою елітою. Гарним прикладом є використання легальних хімічних заводів для виробництва ліків, імпортерів та експортерів компаній для контрабанди, а також торгівлі зброєю, транспортування шукачів притулку. Співробітники компаній, високоставлені державні службовці, парламентарі, відомі особи громадського життя часто займаються протиправною діяльністю.

Крім того, у випадках, коли ми маємо справу не з професійною злочинністю чи комплексною співучастю, а з організованою злочинністю, може бути важко визначити концептуальну структуру чи чітку межу; На той час угруповання стало організованим злочинним угрупованням, оскільки між ними не було чітких меж. Злочинні синдикати та організована злочинність виникають безперечно. Стає все більше випадків, коли люди під керівництвом окремих компаній, з метою збільшення прибутку, порушують закон і вчиняють злочини, причому злочин, відомий під загальною назвою «білих комірців», все більше схожий на разом. до організованої злочинності.

Організована злочинність є різноманітним і багатоаспектним соціальним явищем. Тому використання фактора або показника для групування завжди буде викликати заперечення. У зв'язку з цим більш обґрунтованою може бути визнана думка К.О. Чаплинського про те, що її необхідно поділяти на групи за кількісними та якісними ознаками, за спрямованістю злочинної діяльності, за ступенем складності структурної побудови. Ми вважаємо, що цей підхід є більш ефективним і дозволяє підійти до криміналістичної характеристики на належному науковому рівні.

Висновки. У статті досліджено поліваріативність підходів до поняття організованої злочинності. Окреслено основні теоретико-правові та соціально-політичні елементи, що впливають на змістовне наповнення відповідного явища та надають йому конкретних характеристик.

Автором доводиться позиція про те, що організована злочинність як соціально-правове явище відображає змістовне наповнення будь-якого організованого деструктивного впливу окремих соціальних груп на правовідносини. Сама сутність організованої злочинності бере свій початок із тих обставин, що посилюють неможливість вчинення кримінальних чи будь-яких інших правопорушень одноособово, а тому, потребували спрощення шляхом залучення додаткового людського ресурсу.

Доведено, що зміст і сутність організованої злочинності полягає в реальному намаганні групи осіб, чи будь-якої іншої форми організації більш як однієї особи заподіяти шкоду охоронюваним законодавством України інтересам у будь-якій сфері чи галузі, що складає сегмент у системі правовідносин.

Додатково обґрунтовано позицію про те, що організована злочинність, як соціальне явище є антиподом організованому й злагодженому механізму протидії правопорушенням із боку держави, що логічно

імплементується в систему стримувань та противаг, але деструктивно впливає на суспільні відносини й саме тому, з боку держави, відповідні питання щодо реагування на факти організованого вчинення певних злочинів потребують миттєвої реакції та виважених рішень, оскільки основним завданням – є забезпечення прав і свобод людини і громадянина.

Перспектива подальшого дослідження полягає в необхідності аналізу форм і видів організованої злочинності з метою їх опрацювання та визначення алгоритмів дій, щодо протидії та запобігання їй.

Список використаних джерел:

1. Бахуринська О.О. Окремі питання вдосконалення законодавства у сфері протидії організованій злочинності. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 87–105.
2. Карпов Н.С., Євдокіменко С.В. Злочинна діяльність. Київ, 2001. 225 с.
3. Костенко О., Ярошенко А. Здійснення державного контролю у сфері публічних закупівель. *Право України*. 2020. № 10. С. 171–183.
4. Крамаренко Ю.М., Скок О.С., Шевченко Т.В., Хашев В.Г. Сучасні питання протидії організованій злочинності в Україні та закордоном : монографія. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 216 с.
5. Санакоєв Д., Вашко А., Єфімов В. Імплементация європейської методології СОСТА в протидії організованій злочинності в Україні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 1 (116). С. 213–220.
6. Семикопний А.Д. Організована злочинність та організовані форми злочинності у науці й законодавстві сучасної України і УСРР доби НЕПУ: порівняльна характеристика. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2009. № 44. С. 29–38.

References:

1. Bakhurynska, O.O. (2020). Okremi pytannia vdoskonalennia zakonodavstva u sferi protydii orhanizovanii zlochynnosti [Separate issues of improvement of legislation in the field of combating organized crime]. *Pidpryemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. № 3. pp. 87–105. [in Ukrainian].
2. Karpov, N.S., Yevdokimenko, S.V. (2011). Zlochynna diialnist [Criminal activity]. Kyiv, 225 p. [in Ukrainian].
3. Kostenko, O., Yaroshenko, A. (2020). Zdiisnennia derzhavnoho kontroliu u sferi publichnykh zakupivel [Implementation of state control in the sphere of public procurement]. *Pravo Ukrainy*. № 10. pp. 171–183. [in Ukrainian].
4. Kramarenko, Yu.M., Skok, O.S., Shevchenko, T.V., Khashev, V.H. (2022). Suchasni pytannia protydii orhanizovanii zlochynnosti v Ukraini ta zakordonom : monohrafiia [Modern issues of combating organized crime in Ukraine and abroad: monograph]. Dnipro: Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav, 216 p. [in Ukrainian].
5. Sanakoev, D., Vashko, A., Yefimov, V. (2022). Implementatsiia yevropeiskoi metodolohii SOCTA v protydii orhanizovanii zlochynnosti v Ukraini [Implementation of the SOCTA European methodology in combating organized crime in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. № 1 (116). pp. 213–220. [in Ukrainian].
6. Semykopnyi, A.D. (2009). Orhanizovana zlochynnist ta orhanizovani formy zlochynnosti u nauksi y zakonodavstvi suchasnoi Ukrainy i USSR doby NEPU: porivnialna kharakterystyka [Organized crime and organized forms of crime in science and legislation of modern Ukraine and the USSR of the NEPU era: comparative characteristics]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. № 44. pp. 29–38. [in Ukrainian].